

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/15261>

Please be advised that this information was generated on 2021-03-06 and may be subject to change.

Getallenfetisjisme

Telkenmale als ik het een of andere geschrift over gemeentelijke herindeling onder ogen krijg stuit ik op een aantal van x-duizend inwoners – vaak 10.000 – dat een gemeente ten minste zou moeten bezitten om een zelfstandige gemeente te mogen vormen. Evenzo vele keren als ik zo'n getal tegenkom vraag ik mij af hoe men daaraan komt.

door
prof. mr. C. A. J. M.
Kortmann
hoogleraar te
Nijmegen

Je gaat dan naarstig op zoek naar oudere en recentere onderzoeken, waaruit dat getal verklaard kan worden. Als argumenten voor het getal vind je dan meestal: bestuurskracht, voldoende (financieel) draagvlak.

Als argumenten voor vermindering van het aantal gemeenten worden bovendien aangevoerd bestuurlijke overzichtelijkheid en eenvoud, vermindering van coördinatieproblemen en samenwerkingsregelen, vermindering van kosten.

Om die laatste argumenten gaat het mij hier niet. Zij zijn te pas en te onpas aangevoerd en bestreden tijdens het eeuwigdurende proces dat reorganisatie binnenlands bestuur heet. (Wie verheugt zich niet op een zachte dood daarvan?) Neen, laten wij ons nog eens afvragen hoe men aan een getal van minimaal 10.000 inwoners voor een gemeente komt. Het argument bestuurskracht. Wat bedoelt men daar eigenlijk mee? Wie moet wie of wat krachtig besturen?

Bestuurt een gemeenteraad, een college van b. en w. of een burgemeester van een gemeente van 3.000 inwoners die inwoners minder krachtig dan dezelfde organen het in een gemeente van 10.000 inwoners doen? Het zou wel eens kunnen: misschien hoeft er in een gemeente van 3.000 inwoners ook minder (krachtig) bestuurd te worden, omdat de mensen elkaar nog ken-

nen en allerlei zaken buiten-bestuurlijk regelen.

Of bedoelt men met de bestuurskracht aan te duiden dat kleine gemeenten niet tegen de grote kunnen opboksen, dat zij daarvoor te zwak zijn? Ook dat zou kunnen, maar is geen argument om die kleine gemeenten dan maar te laten opgaan in een grotere. Men zou de oplossing ook kunnen zoeken in het kleiner of zwakker maken van de grote gemeente.

Misschien bedoelt men met bestuurskracht echter nog iets anders en wil men er mee aanduiden dat er iets gedaán wordt: zwembaden (doen) aanleggen, wegen verharderen, sportparken inrichten enz. Kleine gemeenten zouden daartoe onvoldoende bestuurskracht bezitten. Ik neem aan dat het hier echter vooral een financiële kwestie betreft. Voor allerlei dure voorzieningen zijn voldoende betalende cliënten of belastingbetalers nodig.

Ik geef toe: als je tegenwoordig als gemeente (of particulier) iets (nieuws) tot stand wil brengen, moet je van goeden huize komen: er zijn zoveel ingewikkelde wettelijke (en financiële) belemmeringen dat specialistische hulp nagenoeg altijd is vereist. Die is in kleine gemeenten slechts in beperkte mate voorhanden, ergo... Maar zou het niet wijs zijn de oplossing ook eens in andere richting te zoeken: vereenvoudiging van de wettelijke voorschriften, vermindering van de eisen aan allerlei gemeenten gesteld, juist ter wille van het behoud van die kleine gemeenten? Moeten we niet af van de gedachte dat alle gemeenten nagenoeg dezelfde voorzieningen moeten (kunnen) bieden, dat in alle gemeenten nagenoeg dezelfde bouwkundige eisen gelden, dat elk gemeentebestuur in staat moet zijn de Wet geluidhinder conform haar bedoeling – deze is zoals een ieder weet noch uit de tekst, noch uit de parlementaire behandeling te distilleren; de enige die deze wet ooit heeft begrepen is de toenmalige minister van Vomil – toe te passen?

Ook het draagvlak verdient nadere beschouwing. Als men er de financiële draagkracht van de gemeentelijke bevolking mee bedoelt, is de term wel duidelijk, maar voor de bepaling van de minimumomvang van een gemeente betrekkelijk ir-

relevant. Afgezien van het feit dat een forensengemeente van 5.000 inwoners draagkrachtiger kan zijn dan een 'gewone' gemeente van 10.000 inwoners, worden de financiële middelen van een gemeente maar in beperkte mate bepaald door het inwonerdraagvlak. Het grootste deel van de geldmiddelen komt 'van boven'. Wel kan het draagvlak in financiële zin van belang zijn voor voorzieningen waarvoor de cliënt betaalt ter wille van een sluitende exploitatie.

(Ik ken dorpen met schitterende tennisbanen, aangelegd met CRM-geld, waar je de hele zomer een kanon kunt afschieten.) Bij onvoldoende cliënten geen voorziening dan wel een verliesgevende onderneming. Dus, zo is dan kennelijk de gedachte, vergroten we het cliëntental, dan kan de voorziening tot stand worden gebracht. Maar ook hier geldt weer: moeten de kleine gemeenten opgeofferd worden ter wille van allerlei voorzieningen van 'stads' karakter?

Met draagvlak wordt echter ook wel iets totaal anders aangeduid. In de politiek wordt gesproken van een (maatschappelijk) draagvlak voor (kabinets)beleid. Men heeft dan het oog op de aantallen organisaties of individuen die geacht worden een bepaald beleid te steunen. Hoe meer ondersteuners, hoe 'beter' het beleid. Zou men zo ook ten aanzien van de gemeenten denken? Zou in een gemeente van 10.000 inwoners een beter draagvlak voor het beleid te vinden zijn dan in een veel kleinere gemeente?

Het is te betwijfelen. Juist in kleine gemeenschappen is het Rousseauiaanse democratie-ideaal nog enigszins te verwezenlijken.

Daar kan men nog échte steun voor of bestrijding van een beleidskeuze ervaren. In gemeenten van 10.000 of meer inwoners is daar nauwelijks meer sprake van.

Waarom dan toch steeds dat getal van 10.000 inwoners? Ik heb dat nooit kunnen begrijpen. Waarschijnlijk heeft het ooit in een (eerste) studie van een of andere sociale wetenschapper gestaan en is het sindsdien steeds weer overgeschreven. Het wordt tijd daar eens mee op te houden.